

Młody obywatel w sądzie – wybrane zagadnienia z zakresu prawa karnego

➤ **CEL ZAJĘĆ** - Po zakończonych zajęciach uczestnicy:

- (wiedza) będą wiedzieli:
  1. Jaka jest definicja przestępstwa
  2. W jaki sposób są lub mogą być klasyfikowane przestępstwa
  3. Jakie są rodzaje kar i środków karnych przewidzianych w kodeksie karnym i czym się różnią od siebie
  4. Jak powinna przebiegać rozprawa w sprawie karnej i kto jest kim na sali sądowej
  5. Jakie są etapy postępowania sądowego
- (umiejętność) będą umieli:
  1. Wskazać jaka jest różnica pomiędzy zbrodnią a występkiem, przestępstwem ściganym z oskarżenia publicznego a przestępstwem ściganym z oskarżenia prywatnego, przestępstwem popełnionym umyślnie a nieumyślnie
  2. Rozpoznać na jakim etapie postępowania sądowego jest sprawa i co można w ramach danego etapu
  3. Odróżnić poszczególne kary i środki karne, a także znać ich ustawowe granice i okoliczności stosowania
  4. Wskazać jakie czyny są przestępstwami, a jakie nimi nie są
  5. Zachować się na sali sądowej
  6. Rozpoznać strony postępowania karnego oraz ich charakterystyczne cechy
- (wartości – cele wychowawcze) będą rozumieli, że:
  1. Tylko definicja przestępstwa wynikająca z obowiązujących przepisów prawa określa co jest czynem zabronionym a co nim nie jest
  2. Dopiero po spełnieniu wszystkich elementów definicji przestępstwa możemy mówić o tym, że mamy do czynienia z przestępstwem
  3. Każda rozprawa odbywa się według określonych reguł, które muszą być przestrzegane przez każdego z jej uczestników
  4. Postępowanie karne dzieli się na określone etapy, w ramach których występują odmienności
  5. Każdy z uczestników postępowania karnego ma określone role i uprawnienia, gwarantowane mu przez prawo

➤ **METODY:**

- Burza mózgów,
- Mini-wykład
- Ćwiczenia/kazusy praktyczne
- Jigsaw
- Test
- Scenka

➤ **PLAN ZAJĘĆ:**

- 1) Definicja przestępstwa
- 2) Klasyfikacja przestępstw
- 3) Kary i środki karne
- 4) Strony postępowania karnego
- 5) Etapy postępowania karnego
- 6) Sprawdzenie

SCHEMAT ZAJĘĆ

1. DEFINICJA PRZESTĘPSTWA

(CO) Celem tej aktywności jest zapoznanie uczestników z ustawową definicją przestępstwa.

(PO CO) By uczestnicy zrozumieli różnice pomiędzy przestępstwem a wykroczeniem, zbrodnią a występkiem.

(JAK) Burza mózgów, mini-wykład.

Proponujemy uczestnikom za pomocą burzy mózgów stworzyć własną definicję przestępstwa. Na tablicy zapisujemy hasłami podstawowe elementy poszczególnych definicji. Po wysłuchaniu wszystkich definicji staramy się je porównać wskazując podobieństwa i różnice. Po tym przedstawiamy definicję przestępstwa znajdującą się poniżej.

PRZESTĘPSTWEM jest czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako zbrodnia lub występki, bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy.

Jak wynika definicja przestępstwa składa się z kilku elementów, które możemy omówić pokrótce lub też zachęcić uczestników do dyskusji na temat przedstawionej definicji.

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN CZŁOWIEKA

Obecnie stwierdzenie, że przestępstwo jest to czyn człowieka nie budzi żadnych wątpliwości, jednakże jeszcze kilkaset lat temu odpowiedzialności karnej podlegały przedmioty czy zwierzęta. Przestępstwo, o którym mowa w kodeksie karnym może popełnić tylko osoba fizyczna, gdyż kodeks karny penalizuje tylko czyny takich osób. Istnieje również odpowiedzialność karna osób prawnych, w Polsce odpowiedzialność taka jest uregulowana w ustawie o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Jednakże co do zasady wszystko to odnosi się do zachowania osoby fizycznej, która np. podejmuje działa w imieniu lub na rzecz osoby prawnej. Czyn człowieka to z kolei zachowanie, które zostało uzewnętrznione i nie jest wynikiem działania pod wpływem przymusu bezwzględnie, któremu człowiek nie może się oprzeć i który w żaden sposób nie jest sterowany ludzką wolą.

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN ZABRONIONY PRZEZ USTAWĘ KARNA

Przestępstwo musi być czynem określonym w ustawie karnej, która jest ustawą obowiązującą. Przestępstwo musi odpowiadać opisowi czynu określonego w ustawie jako przestępstwo. Opis ten składa się z elementów, które nazywane są ustawowymi znamionami przestępstwa.

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN BEZPRAWNY

Zachowanie określone jako zachowanie przestępne musi być uznane za ustawodawcę jako bezprawne. Ustawodawca przewiduje bowiem sytuacje, kiedy wyłącza bezprawność czynów. Są to np. kontratyp tj. obrona konieczna, stan wyższej konieczności czy zgoda pokrzywdzonego lub też takie sytuacje jak np. niepoczytalność, błąd co do faktu lub nieświadomość bezprawności czynu.

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN ZAWINIONY

Za przestępstwo uznać należy tylko takie zachowanie, które jest zawinione. W przepisach prawa karnego brak jest definicji winy, jednakże dorobek orzecznictwa oraz doktryny doprowadził do powstania różnych teorii winy. Według niektórych przedstawicieli nauki wina w obowiązującym kodeksie karnym to zarzucalność popełnienia czynu zabronionego.

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN SPOŁECZNIE SZKODLIWY W STOPNIU WIĘKSZYM NIŻ ZNIKOMY

Spółeczna szkodliwość czynu musi być szkodliwością, której natężenie jest wyższe niż znikome. Dlatego też występują zachowania, które mimo że są społecznie nieakceptowalne i naruszają przepisy karne to mimo to nie są przestępstwami, gdyż ich szkodliwość jest znikoma.

2. KLASYFIKACJA PRZESTĘPSTW

(CO) Uczestnicy dowiedzą się w jaki sposób mogą być klasyfikowane przestępstwa.

(PO CO) Po zakończeniu tej aktywności uczestnicy będą wiedzieli czym różni się zbrodnia od występku, kiedy przestępstwo można popełnić z zaniechania, a kiedy jest ono ścigane z oskarżenia publicznego.

(JAK) Mini-wykład, ćwiczenie/kazusy praktyczne.

Przestępstwa w zależności od przyjętych kryteriów możemy podzielić na różne rodzaje. Na tablicy przedstawiamy zaproponowany przez nas podział przestępstw ze względu na określone przez nas kryteria.

PODZIAŁ PRZESTĘPSTW:

1. Ze względu na stopień społecznej szkodliwości:

- a) Zbrodnia (czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą)
- b) Występek (czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc)

2. Ze względu na formę winy:

- a) Przestępstwa umyślne (sprawca popełnienia przestępstwo z zamiarem spowodowania określonych w ustawie skutków)
- b) Przestępstwa nieumyślne (sprawca popełnia przestępstwo nie mając zamiaru jego spowodowania, na skutek niezachowania ostrożności mimo, że to przewidywał lub powinien był to przewidzieć)

3. Ze względu na formę czynu:

- a) Przestępstwa z działania (sprawca by popełnić czyn zabroniony musi działać w określony w przepisie sposób np. czynna napaść na funkcjonariusza)
- b) Przestępstwa z zaniechania (sprawca by popełnić czyn zabroniony musi zaniechać określonego działania, do którego jest np. zobowiązany)
- c) Przestępstwa z działania lub zaniechania (sprawca może popełnić przestępstwo poprzez działanie, a także przez zaniechanie)

4. Ze względu na znamię skutku:

- a) Przestępstwa materialne – skutkowe (do znamion przestępstwa należy określony skutek, polega na zmianie w świecie zewnętrznym, która to zmiana została wywołana przez przestępstwo np. uszkodzenie rzeczy)
- b) Przestępstwa formalne - bezskutkowe (do znamiona przestępstwa nie należy skutek, polega ono na określonym zachowaniu się np. nakłanianie do uprawiania nierzędu)

5. Ze względu na tryb ścigania:

- a) Przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego (ich ściganiem zajmuje się oskarżyciel publiczny – prokurator, który działa w imieniu państwa. Niektóre przestępstwa publicznoskargowe mogą być ścigane tylko wtedy gdy pokrzywdzony złoży wniosek o ściganie tzw. przestępstwa wnioskowe)
- b) Przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego (ściganie tych przestępstw jest prywatną sprawą pokrzywdzonego, oskarżyciel publiczny może wszcząć takie postępowanie lub do niego się przyłączyć gdy wymaga tego interes społeczny)

Jako pomoc przy wytłumaczeniu niektórych pojęć mogą posłużyć poniższe przepisy.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 7.

§ 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Art. 8.

Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

Art. 9.

§ 1. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

§ 2. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

§ 3. Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć.

Oczywiście przedstawiona klasyfikacja nie jest jedyną i znane są jeszcze inne, jednak na potrzeby zajęć wystarczająca będzie przedstawiona powyżej. Można jednak poinformować uczestników, że ustawodawca tworząc przepisy kodeksu karnego pogrupował przestępstwa w pewne grupy odpowiadające dobru jakie jest chronione przez dane regulacje. Np. przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu – rozdział XIX, przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – rozdział XXI, przestępstwa przeciwko mieniu – rozdział XXXV. Rozdziały pogrupowane są w części szczególnej kodeksu karnego oraz w części wojskowej, która dotyczy przestępstw popełnianych przez żołnierzy. Jeszcze innym przykładem podziału przestępstw jest podział ze względu na przestępstwa powszechne (sprawcą ich może być każdy człowiek zdolny do odpowiedzialności karnej) oraz przestępstwa indywidualne (sprawcą może być tylko osoba, która odpowiada określonym właściwościom opisanym w ustawie – np. przestępstwa popełniane przez funkcjonariuszy publicznych lub przez żołnierzy).

Po zapoznaniu uczestników z podstawową klasyfikacją przestępstw odczytujemy lub wręczamy uczestnikom kilka przykładów przestępstw i prosimy ich dokonanie ich klasyfikacji, według przedstawionego przez nas podziału.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)**Art. 148.**

§ 1. Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

Odpowiedź: Zbrodnia, umyślnie, działanie-zaniechanie, skutkowe, publicznoskargowe.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)**Art. 310.**

§ 1. Kto podrabia albo przerabia polski albo obcy pieniądź, inny środek płatniczy albo dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy, innego środka płatniczego albo z takiego dokumentu usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Odpowiedź: Zbrodnia, umyślnie, działanie, skutkowe, publicznoskargowe.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)**Art. 280.**

§ 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Odpowiedź: §1 – występki, umyślne, działanie, skutkowe, publicznoskargowe §2 – zbrodnie, umyślne, działanie, skutkowe, publicznoskargowe.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 233.

§ 1. Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Odpowiedź: Występek, umyślne, działanie-zaniechanie, bezskutkowe, publicznoskargowe.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 292.

§ 1. Kto rzecz, o której na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że została uzyskana za pomocą czynu zabronionego, nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Odpowiedź: Występek, nieumyślne, działanie, skutkowe, publicznoskargowe.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 162.

§ 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Odpowiedź: Występek, umyślne, zaniechanie, bezskutkowe, publicznoskargowe.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 217.

§ 1. Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 3. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Odpowiedź: Występek, umyślne, działanie, skutkowe, prywatnoskargowe.

3. KARY I ŚRODKI KARNE

(CO) Zapoznajemy uczestników zajęć z karami i środkami karnymi obowiązującymi w kodeksie karnym.

(PO CO) Celem tej aktywności jest nauczanie uczestników odróżniania kar od środków karnych, a także poznanie ich podstawowych cech.

(JAK) Dyskusja, mini-wykład, jigsaw, test.

Powyższą aktywność z uwagi na objętość materiału można podzielić na dwie części. Pierwsza będzie dotyczyć omówienia i dyskusji na temat kary i środków karny, a druga część będzie dotyczyć szczegółowego omówienia tego przedmiotu aktywności.

Na początku aktywności pytamy uczestników jakie są im znane kary, odpowiedzi zapisujemy na tablicy. Następnie pytamy, które z wymienionych kar są karami wynikającymi z obowiązującego kodeksu karnego. Po uzyskaniu odpowiedzi przedstawiamy treść art. 32 kodeksu karnego oraz art. 322 kodeksu karnego.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 32.

Karami są:

- 1) grzywna,
- 2) ograniczenie wolności,
- 3) pozbawienie wolności,
- 4) 25 lat pozbawienia wolności,
- 5) dożywotnie pozbawienie wolności.

Art. 322.

§1. Karę stosowaną wobec żołnierzy jest także areszt wojskowy; do kary aresztu wojskowego stosuje się odpowiednio przepisy o karze pozbawienia wolności.

Pytamy również uczestników czy wiedzą co to są środki karne oraz czy znają jakieś środki karne, a jeśli tak to jakie. Odpowiedzi zapisujemy na tablicy, a następnie przedstawimy uczestnikom treść art. 39 kodeksu karnego oraz art. 324 § 1 kodeksu karnego.

Art. 39.

Środkami karnymi są:

- 1) pozbawienie praw publicznych,
- 2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,
- 2a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi,
- 2b) obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,
- 2c) zakaz wstępu na imprezę masową,
- 2d) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych,
- 2e) nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- 3) zakaz prowadzenia pojazdów,
- 4) przepadek,
- 5) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- 6) nawiązka,
- 7) świadczenie pieniężne,
- 8) podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Art. 324.

§ 1. Środkami karnymi stosowanymi wobec żołnierzy są także:

- 1) *(uchylono)*
- 2) wydalenie z zawodowej służby wojskowej,
- 3) degradacja.

Następnie pytamy uczestników jaka według nich jest różnica pomiędzy karami a środkami karnymi oraz czy środki karne są synonimem kary czy czymś całkowicie odrębnym.

Kara to pewna dolegliwość prawna wynikająca z określonych przepisów prawa (w tym przypadku z przepisów kodeksu karnego), która jest sankcją za zachowanie, które niezgodne z określonymi normami prawnymi (w tym przypadku przepisami kodeksu karnego). Celem kary jest reakcja na niezgodne z prawem zachowanie poprzez naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem, uczynienie zadość ogólnie pojętemu poczuciu sprawiedliwości, a także resocjalizacja sprawcy i kształtowanie pozytywnych zachowań w społeczeństwie.

Środek karny jest pojęciem typowo karnistycznym i nie jest synonimem kary. Stanowi dodatkową dolegliwość wobec sprawcy przestępstwa i co do zasady jego zadaniem jest realizacja ubocznych celów postępowania

karne, choć niekiedy realizuje też cele, które są celami kary (np. kiedy wymiarzenie kary byłoby zbyt surowe, a sprawca mimo wszystko nie zasługuje na uniewinnienie). Środki karne nie zastępują kary, a jedynie ją uzupełniają poprzez ograniczanie pewnych praw, które posiada sprawca lub zobowiązanie go do konkretnych działań, mających na celu czy to zabezpieczenie pokrzywdzonego czy też resocjalizację sprawcy.

Kodeks karny przewiduje zamknięty katalog kar i środków karnych. Tylko kary i środki karne wymienione w przepisach kodeksu karnego mogą być wymierzone przez sąd.

Możemy również zachęcić uczestników do dyskusji na temat sensu kar i środków karnych, ich obecnego kształtu i ewentualnych przemyśleń uczestników na ten temat.

W dalszej części aktywności po przedstawieniu przepisów przystępujemy do zapoznania uczestników z dokładniejszą charakterystyką kar i środków karnych.

Prowadzący dzieli uczestników na cztery grupy i każdej z grup przekazuje wyciąg z przepisów dotyczących kar i środków karnych. Po zapoznaniu się z tymi regulacjami uczestnicy mieszają się i tworzą grupy, w których jest po jednym z przedstawicieli każdej grupy eksperckiej. W ramach nowoutworzonych grup uczestnicy mają za zadanie wymienić się zdobytymi w trakcie pracy w zespołach eksperckich wiadomościami. Aktywność kończy się wspólnym rozwiązywaniem testu przygotowanego wcześniej, który prezentujemy uczestnikom dopiero po wymianie przez nich informacji w ramach nowoutworzonych grup eksperckich. Ważne jest aby grupy nie starały się odpowiadać na pytania dotyczące problematyki, która wcześniej była omawiana w ramach ich pierwotnych grup. Należy również poinformować uczestników, iż celem aktywności nie jest nauczanie się na pamięć określonych przepisów, ale jedynie poznanie sensu i podstawowych zasad dotyczących kar i środków karnych. Po rozwiązaniu testu dziękujemy uczestnikom za jego rozwiązanie i gratulujemy chociażby częściowego przyswojenia tej wymagającej materii.

ZESTAW I

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 40.

§ 1. Pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego, utratę prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, jak również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego; pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw.

§ 2. Sąd może orzec pozbawienie praw publicznych w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 za przestępstwo popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie.

Art. 41.

§ 1. Sąd może orzec zakaz zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu, jeżeli sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

§ 1a. Sąd może orzec zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, na zawsze w razie skazania na karę pozbawienia wolności za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego.

§ 1b. Sąd orzeka zakaz, o którym mowa w § 1a, na zawsze w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w tym przepisie.

§ 2. Sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

Art. 41a.

§ 1. Sąd może orzec obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej; obowiązek lub zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu.

§ 2. Sąd orzeka obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego; obowiązek lub zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu.

§ 3. Sąd może orzec obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu na zawsze w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w § 2.

§ 4. Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować.

Art. 41b.

§ 1. Sąd może orzec zakaz wstępu na imprezę masową, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą, a udział sprawcy w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową w wypadkach wskazanych w ustawie.

§ 2. Zakaz wstępu na imprezę masową obejmuje wszelkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz mecze piłki nożnej rozgrywane przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd może orzec obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w określonym miejscu stałego pobytu, kontrolowany w sposób określony w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego.

§ 4. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową i obowiązek określony w § 3, w razie ponownego skazania sprawcy za przestępstwo popełnione w związku z imprezą masową.

§ 5. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może orzec, że po upływie okresu, na który orzeczono obowiązek określony w § 3, skazany będzie obowiązany do stawiennictwa w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji.

§ 6. Łączny czas stosowania wobec skazanego obowiązków, określonych w § 3 i 5, nie może przekroczyć okresu orzeczonego wobec skazanego zakazu wstępu na imprezę masową.

§ 7. Jeżeli z okoliczności wynika, że wykonanie obowiązku określonego w § 3 jest niemożliwe lub jego orzeczenie jest oczywiście niecelowe, w miejsce tego obowiązku orzeka się obowiązek stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji.

§ 8. Nakładając obowiązek, o którym mowa w § 3, 5 lub 7, sąd określa imprezy masowe, w czasie trwania których obowiązek ten ma być wykonywany, wskazując w szczególności nazwy dyscyplin sportowych, nazwy klubów sportowych oraz zakres terytorialny imprez, których obowiązek dotyczy.

§ 9. Obowiązki orzekane na podstawie § 3, 5 i 7 orzeka się w miesiącach i latach. Obowiązek, o którym mowa w § 3, orzeka się na okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy, zaś obowiązek, o którym mowa w § 7, orzeka się na okres od 6 miesięcy do lat 6, nie-przekraczający okresu, na jaki orzeczono zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 41c.

§ 1. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych nie obejmuje uczestnictwa w loteriach promocyjnych.

§ 2. Sąd może orzec zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich.

ZESTAW II

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 42.

§ 1. Sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.

§ 2. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177.

§ 3. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

§ 4. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w warunkach określonych w § 3.

Art. 43.

§ 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pozbawienie praw publicznych oraz zakazy i nakazy wymienione w art. 39 pkt 2, 2d, 2e i 3 orzeka się w latach, od roku do lat 10, zakazy oraz obowiązki wymienione w art. 39 pkt 2a i 2b orzeka się w latach, od roku do lat 15, a zakaz wymieniony w art. 39 pkt 2c orzeka się w latach, od lat 2 do 6.

§ 2. Pozbawienie praw publicznych, obowiązków lub zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia; okres, na który środek orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo.

§ 3. Orzekając zakaz określony w art. 42, sąd nakłada obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu; do chwili wykonania obowiązku okres, na który orzeczono zakaz, nie biegnie.

Art. 44.

§ 1. Sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa.

§ 2. Sąd może orzec, a w wypadkach wskazanych w ustawie orzeka, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

§ 3. Jeżeli orzeczenie przepadku określonego w § 2 byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd zamiast przepadku może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa.

§ 4. Jeżeli orzeczenie przepadku określonego w § 1 lub 2 nie jest możliwe, sąd może orzec przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

§ 5. Przepadku przedmiotów określonych w § 1 lub 2 nie orzeka się, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.

§ 6. W razie skazania za przestępstwo polegające na naruszeniu zakazu wytwarzania, posiadania, obrotu, przesyłania, przenoszenia lub przewozu określonych przedmiotów, sąd może orzec, a w wypadkach przewidzianych w ustawie orzeka, ich przepadek.

§ 7. Jeżeli przedmioty wymienione w § 2 lub 6 nie stanowią własności sprawcy, ich przepadek można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie; w razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.

§ 8. Objęte przypadkiem przedmioty przechodzą na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

Art. 45.

§ 1. Jeżeli sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przypadkowi przedmiotów wymienionych w art. 44 § 1 lub 6, sąd orzeka przepadek takiej korzyści albo jej równowartości. Przepadku nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

§ 2. W razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, uważa się, że mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakiegokolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu, do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, stanowi korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, chyba że sprawca lub inna zainteresowana osoba przedstawi dowód przeciwny.

§ 3. Jeżeli okoliczności sprawy wskazują na duże prawdopodobieństwo, że sprawca, o którym mowa w § 2, przeniósł na osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym, mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, uważa się, że rzeczy będące w samoistnym posiadaniu tej osoby lub jednostki oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że zainteresowana osoba lub jednostka organizacyjna przedstawi dowód zgodny z prawem ich uzyskania.

§ 4. Przepisy § 2 i 3 stosuje się także przy dokonaniu zajęcia stosownie do przepisu art. 292 § 2 Kodeksu postępowania karnego, przy zabezpieczeniu grożącego przepadku korzyści oraz przy egzekucji tego środka. Osoba lub jednostka, której dotyczy domniemanie ustanowione w § 3, może wystąpić z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa o obalenie tego domniemania; do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu.

§ 5. W razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.

§ 6. Objęta przypadkiem korzyść majątkowa lub jej równowartość przechodzi na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku, a w wypadku, o którym mowa w § 4 zdanie drugie, z chwilą uprawomocnienia się wyroku oddalającego powództwo przeciwko Skarbowi Państwa.

ZESTAW III**Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)****Art. 46.**

§ 1. W razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz możliwości zasądzenia renty nie stosuje się.

§ 2. Zamiast obowiązku określonego w § 1 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego.

Art. 47.

§ 1. W razie skazania sprawcy za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu albo za inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, a także w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355, jeżeli sprawca był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia sąd może orzec nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

§ 2. W razie skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko środowisku sąd może orzec nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, o którym mowa w art. 400 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).

Art. 48.

Nawiązkę orzeka się w wysokości do 100 000 złotych.

Art. 49.

§ 1. Odstępując od wymierzenia kary, a także w wypadkach wskazanych w ustawie, sąd może orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej; świadczenie to nie może przekroczyć 60 000 złotych.

§ 2. W razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a, 179 lub art. 180, sąd może orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej do wysokości określonej w § 1.

Art. 50.

Sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

Art. 51.

Sąd, uznając za celowe orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, zawiadamia o tym właściwy sąd rodzinny.

Art. 52.

W wypadku skazania za przestępstwo przynoszące korzyść majątkową osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, a popełnione przez sprawcę działającego w jej imieniu lub interesie, sąd zobowiązuje podmiot, który uzyskał korzyść majątkową, do jej zwrotu w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa; nie dotyczy to korzyści majątkowej podlegającej zwrotowi innemu podmiotowi.

ZESTAW IV

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 33.

§ 1. Grzywnę wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 540.

§ 2. Sąd może wymierzyć grzywnę także obok kary pozbawienia wolności wymienionej w art. 32 pkt 3, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął.

§ 3. Ustalając stawkę dzienną, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe; stawka dzienna nie może być niższa od 10 złotych, ani też przekraczać 2 000 złotych.

Art. 34.

§ 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, kara ograniczenia wolności trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 12 miesięcy; wymierza się ją w miesiącach.

§ 2. W czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany:

- 1) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu,
- 2) jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne,
- 3) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

Art. 35.

§ 1. Nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym.

§ 2. W stosunku do osoby zatrudnionej sąd zamiast obowiązku, o którym mowa w art. 34 § 2 pkt 2, może orzec potrącenie od 10 do 25 % wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd; w okresie odbywania kary skazany nie może rozwiązać bez zgody sądu stosunku pracy.

Art. 36.

§1. (uchylony).

§ 2. Wymierzając karę ograniczenia wolności, sąd może orzec wobec skazanego obowiązki wymienione w art. 72.

§ 3. Przepis art. 74 stosuje się odpowiednio.

Art. 37.

Kara pozbawienia wolności wymieniona w art. 32 pkt 3 trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 15 lat; wymierza się ją w miesiącach i latach.

Art. 72.

§ 1. Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do:

- 1) informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby,
- 2) przeproszenia pokrzywdzonego,
- 3) wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby,
- 4) wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,
- 5) powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
- 6) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,
- 6a) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- 7) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- 7a) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,
- 7b) opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- 8) innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

Art. 38.

§ 2. Kara nadzwyczajnie obostrzona nie może przekroczyć 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności; karę ograniczenia wolności wymierza się w miesiącach i latach.

Art. 86.

§ 1. Sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności; karę ograniczenia wolności wymierza się w miesiącach i latach. Kara łączna grzywny określonej w art. 71 § 1 nie może przekraczać 270 stawek dziennych - jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności oraz nie może przekraczać 135 stawek dziennych - jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary ograniczenia wolności.

§ 2b. Jeżeli chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywien została orzeczona na podstawie art. 309, sąd wymierza karę łączną grzywny w granicach od najwyższej z kar tego rodzaju wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 4 500 stawek dziennych grzywny.

Art. 309.

W razie skazania za przestępstwo określone w art. 296 § 3, art. 297 § 1 lub art. 299, grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności można wymierzyć w wysokości do 3 000 stawek dziennych.

Art. 322.

§1. Karę stosowaną wobec żołnierzy jest także areszt wojskowy; do kary aresztu wojskowego stosuje się odpowiednio przepisy o karze pozbawienia wolności.

§2. Kara aresztu wojskowego trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 2 lata; wymierza się ją w miesiącach i latach.

§3. Karę aresztu wojskowego odbywa się w przeznaczonym do tego zakładzie karnym; w czasie odbywania kary skazany podlega także szkoleniu wojskowemu.

TEST

1. Kara pozbawienia wolności najdłużej trwa:

- a) 15 lat.
- b) 25 lat,
- c) jest nieograniczona w czasie.

Prawidłowa odpowiedź: a – art. 37 kk

2. Karę ograniczenia wolności wymierza się w:

- a) latach,
- b) miesiącach,
- c) dniach.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 34 § 1 kk

3. W przypadku skazania na karę ograniczenia wolności w stosunku do osoby zatrudnionej sąd zamiast obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne może orzec potrącenie wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd w wysokości:

- a) minimalnego miesięcznego wynagrodzenia określonego w roku bieżącym przez Prezesa GUS,
- b) 50% minimalnego miesięcznego wynagrodzenia określonego w roku bieżącym przez Prezesa GUS,
- c) od 10 do 25 % wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym.

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 35 § 2 kk

4. W przypadku skazania na karę ograniczenia wolności nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze:

- a) od 20 do 40 godzin w stosunku tygodniowym,
- b) od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym,
- c) od 2 do 4 godzin w stosunku dziennym.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 35 § 1 kk

5. W czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany:

- a) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca czasowego pobytu,
- b) jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, tylko wtedy gdy nie ma własnej pracy,
- c) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 34 § 2 kk

6. Grzywnę wymierza się:

- a) w stawkach dziennych,
- b) w stawkach kwotowych,
- c) procentowo w zależności od rodzaju przestępstwa.

Prawidłowa odpowiedź: a – art. 33 § 1 kk

7. Najwyższa liczba stawek dziennych grzywny wynosi:

- a) 540 stawek dziennych (a w przypadku kary nadzwyczajnie obostrzonej 810 stawek dziennych),
- b) 720 stawek dziennych (a w przypadkach szczególnie uzasadnionych dwukrotność tej stawki czyli 1440),
- c) 3000 stawek dziennych (a w przypadku kary łącznej 4500 stawek dziennych).

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 86 § 2b kk i 309 kk

8. Stawka dzienna grzywny wynosi:

- a) od 1 zł do 2000 zł,
- b) od 10 zł do 2000 zł,
- c) od 20 zł do 2000 zł.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 33 § 1 kk

9. Ustalając stawkę dzienną sąd nie bierze pod uwagę:

- a) naruszonego dobra prawnego,
- b) możliwości zarobkowych skazanego,
- c) warunków osobistych skazanego.

Prawidłowa odpowiedź: a – art. 33 § 3 kk

10. Środkiem karnym nie jest:

- a) świadczenie pieniężne,
- b) powództwo adhezyjne,
- c) nawiązka.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 39 kk

11. Pozbawienie praw publicznych nie obejmuje:

- a) Utrata posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego,
- b) Utrata czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządowego lub gospodarczego,
- c) Utraty tytułów i stopni naukowych oraz tytułów zawodowych.

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 40 § 1 kk

12. Sąd orzeka obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie:

- a) skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej,
- b) skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego,
- c) ponownego skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 41a § 2 kk

13. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd nie może orzec obowiązku:

- a) przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w określonym miejscu stałego pobytu,
- b) stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji,
- c) powstrzymania się skazanego od udziału i wstępu na imprezę masową, w tym imprezę sportową, w związku z którą nie zostało przez skazanego popełnione przestępstwo.

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 41b kk

14. Sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów:

- a) jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177 kk,
- b) w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji,

- c) jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 40 § 1 kk

15. Zakaz prowadzenia pojazdów orzeka się w latach:

- a) od roku do lat 10,
- b) od roku do lat 15,
- c) od lat do lat 6.

Prawidłowa odpowiedź: a – art. 43 § 1 kk

16. Sąd nie orzeka przepadku przedmiotów jeżeli:

- a) pochodzą bezpośrednio z przestępstwa,
- b) służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa,
- c) podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 44 § 5 kk

17. Za mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, nie uważa się:

- a) mienia, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu, do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku,
- b) rzeczy będących w samoistnym posiadaniu osoby fizycznej, prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym oraz przysługujące tym podmiotom prawa majątkowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na duże prawdopodobieństwo, że sprawca przeniósł własność mienia na te podmioty,
- c) mienia, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub 5 lat po jego popełnieniu, do chwili wydania pierwszego prawomocnego wyroku,

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 45 kk

18. Nawiązkę orzeka się w wysokości do:

- a) równowartości sześciokrotności wysokości minimalnego wynagrodzenia,
- b) równowartości sześciokrotności wysokości średniego wynagrodzenia,
- c) 100 000 zł.

Prawidłowa odpowiedź: c – art. 48 kk

19. Sąd orzeka świadczenie pieniężne na rzecz:

- a) Polskiego Czerwonego Krzyża,
- b) Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej,
- c) wskazanej przez pokrzywdzonego instytucji charytatywnej lub organizacji społecznej działającej na rzecz pokrzywdzonych.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 49 § 1 kk

20. Minimalna wysokość świadczenia pieniężnego wynosi:

- a) 1 gr,
- b) 1 zł,
- c) 10 zł.

Prawidłowa odpowiedź: a – art. 49 § 1 kk

21. Minimalna wysokość kary aresztu wojskowego wynosi:

- a) 1 dzień,
- b) 1 miesiąc,
- c) 1 rok.

Prawidłowa odpowiedź: b – art. 322 § 2 kk

4. STRONY POSTĘPOWANIA KARNEGO

(CO) Ta aktywność służy poznaniu jakie są strony postępowania karnego.

(PO CO) Celem tej aktywności jest przekazanie uczestnikom, jakie osoby które mogą pojawiać się na sali sądowej jako publiczność lub biorącym udział w postępowaniu karnym jako strona lub uczestnik, by wiedziały w jakich rolach procesowych można występować oraz by zrozumiały, że w postępowaniu sądowym istnieją sformalizowane role.

(JAK) Scenka, mini-wykład.

Odgrywania scenki służy ćwiczeniu umiejętności praktycznych. Pozwala niejako „na żywo” zobaczyć zachowania zgodne i niezgodne z prawem. Po przedyskutowaniu scenki i omówieniu stanu prawnego warto w ramach sprawdzenia, można odegrać ją raz jeszcze, by się upewnić, że zgodne z prawem zasady zachowania w trakcie rozprawy zostały przez uczestników przyswojone.

Pewnego czerwcowego popołudnia, po godzinie 18⁰⁰ Jan wracał z pracy tramwajem, był bardzo zmęczony i na chwilę przysnął siedząc. Podczas snu z kieszeni wypadł mu portfel. Zauważył to siedzący za nim Tomasz, który starając się nie zwracać niczyjej uwagi, za pomocą swojej nogi przyciągnął portfel do siebie, a następnie go podniósł i schował do kieszeni. Wszystko to widziała stojąca 2 metry dalej Pani Genowefa, która zareagowała krzykiem „Złodziej, ukradł portfel!”. Tomasz wystraszył się i szybko wybiegł na przystanku z tramwaju, jednak Pani Genowefa nie dawała za wygraną i swoim krzykiem zwróciła uwagę przechodzącego obok patrolu policji, który niezwłocznie zatrzymał Tomasza. Po wylegitymowaniu go okazało się, że nie miał on przy sobie żadnego portfela, jednak policjanci postanowili go zatrzymać. W tym czasie Jan, przebudzony krzykiem Pani Genowefy, stwierdził że jego portfel zniknął.

Wybieramy z grupy czterech ochotników i prosimy ich o odegranie scenki, która będzie polegała na przedstawieniu procesu opartego na powyższym stanie faktycznym. W scenie brać będą udział sędzia, prokurator, oskarżony Tomasz oraz świadek – Pani Genowefa. Każdy z ochotników wybiera rolę dla siebie lub jeżeli uczestnicy nie uczynią tego sami my przydzielamy im rolę. Ochotnicy grający rolę sędziego, prokuratora oraz oskarżonego otrzymują również wyciąg z kodeksu karnego w postaci art. 278, który posłuży im za określenie wymiaru kary grożącej za zarzucany oskarżonemu czyn.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 278.

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

§ 5. Przepisy § 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.

Dodatkowo ochotnik odgrywający rolę prokuratora otrzymuje wyciąg z aktu oskarżenia.

Oskarżam Tomasza Nowaka, syna Adama i Ewy z domu Rajska, urodzonego w dniu 21 października 1977 roku w Warszawie, obywatelstwa polskiego, o wykształceniu zasadniczym zawodowym, bezrobotnego, nie posiadającego majątku, kawalera, ojca dziecka w wieku 7 lat, mającego na utrzymaniu jedno dziecko, nie leczonego psychiatrycznie, nie karanego o to, że w dniu 20 czerwca 2011 roku w Warszawie około godziny 18²⁰ podróżując tramwajem linii 23 zabrał w celu przywłaszczenia czarny skórzany portfel o wartości 100 zł wraz z pieniędzmi w kwocie 350 zł należący do Jana Kowalskiego – tj. czynu z art. 278 § 1 k.k.

Uczestnicy mają dowolność w kształtowaniu procesu w tym również ewentualnego wyroku, muszą jednak być przeprowadzone następujące czynności, rozpoczęcie rozprawy, odczytanie aktu oskarżenia, przesłuchanie oskarżonego i przesłuchanie świadka, zakończenie procesu, mowy końcowe, wyrok.

Pozostali uczestników zajęć prosimy o obserwowanie przebiegu scenki, tak by mogli ją następnie omówić i ocenić jej przebieg, a także wskazać kto jaką rolę pełnił.

Po przedstawieniu scenki, jej omówieniu i ocenieniu przedstawiamy podstawowe przepisy dotyczące przebiegu rozprawy i prosimy o zapoznanie się z nimi.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 roku – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 38, poz. 249 z późn. zm.)

§ 80.

1. Przewodniczący posiedzenia zajmuje miejsce środkowe za stołem sędziowskim, a pozostali członkowie składu orzekającego zajmują miejsca obok przewodniczącego, przy czym drugi sędzia po lewej stronie przewodniczącego.
2. W razie wyznaczenia sędziego dodatkowego lub sędziów dodatkowych, zajmują oni miejsca także za stołem sędziowskim. O wyznaczeniu sędziego dodatkowego przewodniczący posiedzenia informuje strony na pierwszym terminie rozprawy.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w razie wyznaczenia ławnika dodatkowego lub ławników dodatkowych.
4. Protokolant zajmuje miejsce przy stole sędziowskim po lewej stronie sądu.
5. Prokurator, oskarżyciel inny niż prokurator, powód, wnioskodawca lub przedstawiciel społeczny zajmują miejsca przed stołem sędziowskim po prawej stronie sądu, a oskarżony, pozwany i inni uczestnicy postępowania - po lewej stronie sądu. Interwenient uboczny zajmuje miejsce obok strony, do której przystąpił.

§ 81.

1. Wszyscy obecni na sali rozpraw, nie wyłączając uczestniczących w posiedzeniu prokuratora (oskarżyciela publicznego) i protokolanta, powstają z miejsc w czasie wejścia sądu na salę, odbierania przez sąd przyrzeczenia, ogłaszania wyroku oraz w czasie opuszczania sali przez sąd. Sędziowie powstają z miejsc podczas odbierania przyrzeczenia.
2. W czasie posiedzenia każda osoba powstaje z miejsca, gdy przemawia do sądu lub gdy sąd zwraca się do niej. W uzasadnionych przypadkach, a zwłaszcza gdy przemawiają za tym względy zdrowotne, długotrwałe składanie zeznań lub konieczność prawidłowego utrwalenia dźwięku albo obrazu i dźwięku, przewodniczący posiedzenia może zezwolić na pozostawanie w pozycji siedzącej.

§ 82.

Przewodniczący posiedzenia w celu zachowania porządku na sali rozpraw może używać młotka i krążka rezonansowego, jeżeli znajdują się na wyposażeniu sądu młotek i krążek rezonansowy, jeżeli znajdują się na wyposażeniu sądu.

§ 84.

Przed przesłuchaniem sprawdza się dane osobowe przesłuchiwanego na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, czyniąc o tym stosowną wzmiankę w protokole. Brak dokumentu stwierdzającego tożsamość należy również odnotować w protokole.

§ 85.

1. W razie odroczenia lub przerwania posiedzenia, należy ogłosić osobom zainteresowanym obecnym na posiedzeniu termin następnego posiedzenia, chyba że ze względu na przyczynę odroczenia lub przerwania posiedzenia niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu nie jest możliwe.

2. W razie ogłoszenia terminu następnego posiedzenia, należy pouczyć osoby zainteresowane o tym, które z nich mają obowiązek stawić się na następne posiedzenie bez osobnego wezwania, oraz o skutkach niestawiennictwa. Na żądanie osoby zainteresowanej należy wydać jej pismo wskazujące termin stawienia się w sądzie. Osoby nieobecne na posiedzeniu wzywa się na następne posiedzenie lub zawiadamia o nim na zasadach ogólnych.

§ 86.

Protokół sporządza się pismem maszynowym bądź w formie wydruku komputerowego. W wyjątkowych sytuacjach protokół można sporządzić odręcznie.

§ 86a.

Przewodniczący czuwa nad prawidłowym zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku. W szczególności może zarządzić, aby osoba zwracająca się do sądu lub odpowiadająca na pytania sądu znajdowała się w sali rozpraw w miejscu przeznaczonym dla świadka.

Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 roku Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)

Art.356.

§1. Na rozprawie oprócz osób biorących udział w postępowaniu mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nie uzbrojone.

§2. Przewodniczący może zezwolić na obecność na rozprawie małoletnim oraz osobom obowiązany do noszenia broni.

§3. Nie mogą być obecne na rozprawie osoby znajdujące się w stanie nie licującym z powagą sądu.

Art.357.

§1. Sąd może zezwolić przedstawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie za pomocą aparatury utrwał obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, gdy uzasadniony interes społeczny za tym przemawia, dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać prowadzenia rozprawy, a ważny interes uczestnika postępowania temu się nie sprzeciwia.

§2. Sąd może określić warunki, od których uzależnia wydanie zezwolenia przewidzianego w § 1.

Art.365.

Rozprawa odbywa się ustnie.

Art.367.

§1. Przewodniczący umożliwia stronom wypowiedzenie się co do każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu.

§2. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu przysługuje również wszystkim innym stronom. obrońcy oskarżonego i oskarżonemu przysługuje głos ostatni.

Art.370.

§1. Po swobodnym wypowiedzeniu się osoby przesłuchiwanej na wezwanie przewodniczącego, stosownie do art. 171 § 1, mogą zadawać jej pytania w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciel prywatny, pełnomocnik oskarżyciela prywatnego, powód cywilny, pełnomocnik powoda cywilnego, biegły, podmiot, o którym mowa w art. 416, obrońca, oskarżony, członkowie składu orzekającego.

§2. Strona, na której wniosek świadek został dopuszczony, zadaje pytania przed pozostałymi stronami.

§3. W razie potrzeby członkowie składu orzekającego mogą zadawać dodatkowe pytania poza kolejnością.

§4. Przewodniczący uchyla pytania, o których mowa w art. 171 § 6, lub gdy z innych powodów uznaje je za niestosowne.

Art.371.

§1. Przy przesłuchaniu świadka nie powinni być obecni świadkowie, którzy jeszcze nie zostali przesłuchani.

§2. Przewodniczący powinien przedsięwziąć środki zapobiegające porozumiewaniu się osób przesłuchanych z osobami, które jeszcze nie zostały przesłuchane.

Art.379.

§1. Gdy sąd wchodzi na salę lub ją opuszcza, wszyscy obecni wstają.

§2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia, chyba że przewodniczący zwolni ją od tego obowiązku.

Art.381.

Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy. Następnie przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy.

Art.384.

§1. Po sprawdzeniu obecności przewodniczący zarządza opuszczenie sali rozpraw przez świadków. Biegli pozostają na sali, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

§2. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w rozprawie, jeżeli się stawi, i pozostać na sali, choćby miał składać zeznania jako świadek. W tym wypadku sąd przesłuchuje go w pierwszej kolejności.

§3. Uznając to za celowe sąd może zobowiązać pokrzywdzonego do obecności na rozprawie lub jej części.

Art.385.

§1. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania przez oskarżyciela aktu oskarżenia.

§2. Za zgodą obecnych stron, a w wypadku szczególnie obszernego uzasadnienia aktu oskarżenia bez ich zgody, można poprzestać na przedstawieniu podstaw oskarżenia.

§3. Jeżeli wniesiono odpowiedź na akt oskarżenia, przewodniczący informuje o jej treści.

Art.386.

§1. Po odczytaniu aktu oskarżenia przewodniczący poucza oskarżonego o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, po czym pyta go, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia i jakie.

§2. Po przesłuchaniu oskarżonego przewodniczący poucza go o prawie zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Art.389.

§1. Jeżeli oskarżony odmawia wyjaśnień lub wyjaśnia odmiennie niż poprzednio albo oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno na rozprawie odczytywać tylko w odpowiednim zakresie protokoły jego wyjaśnień złożonych poprzednio w charakterze oskarżonego w tej lub innej sprawie w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.

§2. Po odczytaniu protokołu przewodniczący zwraca się do oskarżonego o wypowiedzenie się co do jego treści i o wyjaśnienie zachodzących sprzeczności.

Art.390.

§1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

Art.391.

§1. Jeżeli świadek bezpodstawnie odmawia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio albo oświadczy, że pewnych okoliczności nie pamięta, albo przebywa za granicą lub nie można mu było doręczyć wezwania, albo nie stawiał się z powodu niedających się usunąć przeszkód lub prezes sądu zaniechał wezwania świadka na podstawie art. 333 § 2, a także wtedy, gdy świadek zmarł, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie protokoły złożonych poprzednio przez niego zeznań w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem w tej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.

Art.405.

Po przeprowadzeniu dowodów dopuszczonych w sprawie przewodniczący zapytuje strony, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego i w razie odpowiedzi przeczącej - zamyka przewód sądowy.

Art.406.

§1. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom, ich przedstawicielom oraz w miarę potrzeby przedstawicielowi społecznemu, który przemawia przed obrońcą i oskarżonym. Głos zabierają

w następującej kolejności: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, oskarżyciel prywatny, powód cywilny, podmiot, o którym mowa w art. 416, obrońca oskarżonego i oskarżony. Przedstawiciele procesowi stron zabierają głos przed stronami.

§2. Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny ponownie zabiera głos, należy również udzielić głosu obrońcy i oskarżonemu.

Art.408.

Po wysłuchaniu głosów stron sąd niezwłocznie przystępuje do narady.

Art.418.

§1. Po podpisaniu wyroku przewodniczący ogłasza go publicznie; w czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni, z wyjątkiem sądu, stoją.

§2. Zgłoszenie zdania odrębnego podaje się do wiadomości, a jeżeli członek sądu orzekającego, który zgłosił zdanie odrębne, wyraził na to zgodę, także jego nazwisko.

§3. Po ogłoszeniu przewodniczący lub jeden z członków sądu orzekającego podaje ustnie najważniejsze powody wyroku.

Art.419.

§1. Niestawiennictwo stron, ich obrońców i pełnomocników nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu wyroku.

§2. Jeżeli oskarżony pozbawiony wolności nie był obecny przy ogłoszeniu na rozprawie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, a nie miał obrońcy, orzeczenie to doręcza się oskarżonemu. Przepis art. 100 § 6 stosuje się odpowiednio.

Po przedyskutowaniu scenki i omówieniu powyższych przepisów warto w ramach sprawdzenia, można odegrać ją raz jeszcze, by się upewnić, że wiedza na temat zachowania się na rozprawie została przez uczestników przyswojona.

Przy omawianiu scenki można również zapytać uczestników zająć o to jakie osoby występowały w scenie i jakie odgrywały role, a także jakie są ich podstawowe zadania w trakcie procesu. Ewentualnie możemy zapytać o inne osoby, które mogą brać udział w procesie i ich role. Przy tej aktywności można posiłkować się np. tabelką przedstawioną poniżej.

ROLA PROCESOWA	CECHY
<u>SĘDZIA</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nosi togę z fioletowym żabotem i ma łańcuch sędziowski ✓ siedzi za stołem sędziowskim (przewodniczący sądu siedzi zawsze pośrodku) ✓ wydaje wyroki, postanowienia lub zarządzenia ✓ zadaje pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ dba o porządek na sali sądowej, może wydawać kary porządkowe ✓ może przeprowadzać różne dowody
<u>ŁAWNIK</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nosi togę z fioletowym żabotem ✓ siedzi za stołem sędziowskim (ławników może być dwóch lub trzech) ✓ wydaje wyroki ✓ może zadawać pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ uczestniczy tylko w określonych rodzajach spraw karnych ✓ może przeprowadzać różne dowody ✓ nie musi mieć wykształcenia prawniczego
<u>OSKARŻYCIEL PUBLICZNY</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nosi togę z czerwonym żabotem ✓ jest nim przede wszystkim prokuratorem ✓ siedzi po prawej stronie sędziego ✓ może zadawać pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ odczytuje i popiera akt oskarżenia ✓ może prosić sąd o przeprowadzenie różnych dowodów ✓ może się odwołać od orzeczeń sądowych

ROLA PROCESOWA	CECHY
<u>OBROŃCA</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nosi togę z zielonym żabotem ✓ siedzi po lewej stronie sędziego ✓ musi być adwokatem ✓ stara się o uniewinnienie lub łagodne ukaranie oskarżonego ✓ może działać z wyboru lub z urzędu, czyli na koszt państwa (jeśli sąd tak zdecyduje) ✓ może zadawać pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ może prosić o przeprowadzenie różnych dowodów ✓ może się odwołać od orzeczeń sądowych
<u>POKRZYWDZONY</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ jest ofiarą przestępstwa ✓ siedzi na widowni ✓ może zgłosić, że chce być oskarżycielem posiłkowym ✓ musi zeznawać zgodnie z prawdą i nie może odmówić (może odmówić, jeśli zeznaniami obciążyłby siebie lub osobę bliską)
<u>OSKARŻONY</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ został oskarżony w akcie oskarżenia ✓ siedzi na ławie oskarżonych po lewej stronie sędziego ✓ może zatrudnić obrońcę albo bronić się sam lub też może dostać obrońcę z urzędu (jeśli go nie stać lub gdy przepisy to nakazują) ✓ może zadawać pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ może prosić sąd o przeprowadzenie różnych dowodów ✓ stara się o uniewinnienie lub łagodne ukaranie ✓ składa wyjaśnienia; może odmówić składania wyjaśnień bez podania przyczyny ✓ może się odwołać od orzeczeń sądowych
<u>OSKARŻYCIEL POSIŁKOWY</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ jest ofiarą przestępstwa ✓ złożył wniosek, że chce być oskarżycielem posiłkowym i sąd wyraził zgodę ✓ siedzi po prawej stronie sędziego obok oskarżyciela publicznego ✓ może zadawać pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ zazwyczaj stara się o możliwie surowe ukaranie oskarżonego ✓ może zatrudnić pełnomocnika – adwokata lub radcę prawnego lub poprosić sąd o przyznanie pełnomocnika z urzędu ✓ może prosić sąd o przeprowadzenie różnych dowodów ✓ może się odwołać od orzeczeń sądowych ✓ musi zeznawać zgodnie z prawdą i nie może odmówić (może odmówić, jeśli zeznaniami obciążyłby siebie lub osobę bliską)
<u>PEŁNOMOCNIK OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nosi togę z zielonym (adwokat) albo niebieskim (radca prawny) żabotem ✓ siedzi po prawej stronie sędziego ✓ może działać z wyboru lub z urzędu, czyli na koszt państwa ✓ może zadawać pytania świadkom, biegłym i innym uczestnikom postępowania ✓ stara się o możliwie surowe ukaranie oskarżonego ✓ może prosić o przeprowadzenie różnych dowodów ✓ może się odwołać od orzeczeń sądowych
<u>ŚWIADEK</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ siedzi na widowni ✓ musi zeznawać zgodnie z prawdą i nie może odmówić (może odmówić, jeśli zeznaniami obciążyłby siebie lub osobę bliską) ✓ przychodzi tylko na tę rozprawę, na której ma zeznawać ✓ swoją nieobecność musi usprawiedliwić ✓ może zostać ukarany karą porządkową
<u>BIEGŁY</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ siedzi na widowni ✓ przychodzi tylko na tę rozprawę, na której ma zeznawać lub na tę na którą wezwał go sąd

ROLA PROCESOWA	CECHY
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ udziela informacji wymagających specjalnej wiedzy i doświadczenia ✓ opracowuje pisemną lub ustną opinię ✓ może zostać ukarany karą porządkową
<u>PROTOKOLANT</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ siedzi przy stole sędziowskim po lewej stronie sędziego przy stole sędziowskim ✓ zapisuje w protokole to, co mu sędzia podyktuje ✓ wywołuje rozprawę ✓ zazwyczaj jest pracownikiem sądowym ✓ przygotowuje salę do rozprawy

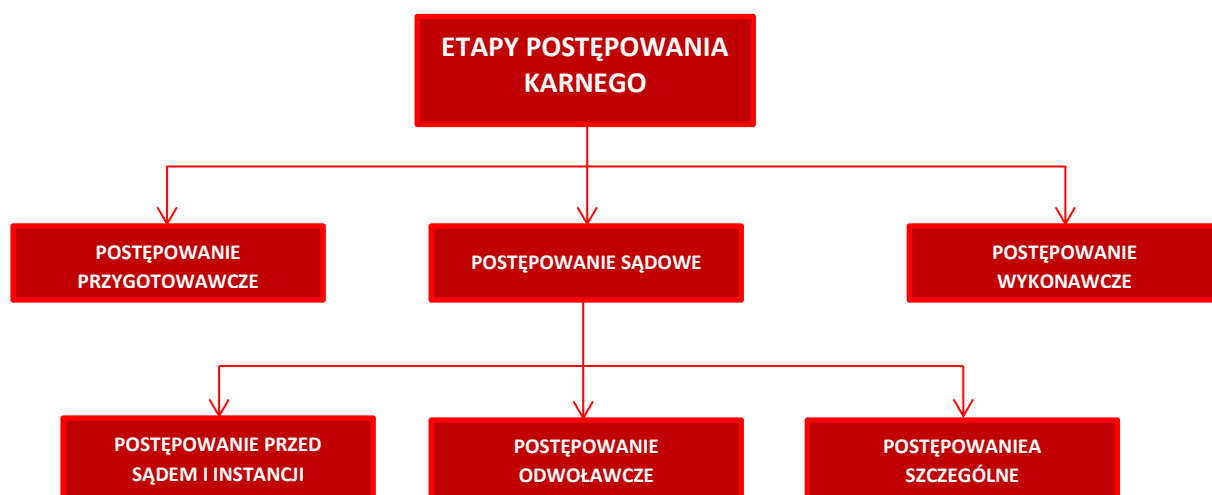
5. ETAPY POSTĘPOWANIA KARNEGO

(CO) Ta aktywność służy poznaniu jakie są etapy postępowania karnego.

(PO CO) Celem tej aktywności jest przekazanie uczestnikom, na jakie etapy dzieli się postępowanie karne, od kiedy mamy do czynienia z postępowaniem przygotowawczym, kto je prowadzi, kiedy zaczyna i kończy się postępowanie sądowe, co dzieje się po zakończeniu postępowania sądowego.

(JAK) Mini-wykład.

Postępowanie karne dzieli się na pewne etapy, które następują po sobie. Każdy z etapów ma swoje charakterystyczne elementy, które odróżniają go od pozostałych. Pierwszym z etapów postępowania karnego jest postępowanie przygotowawcze, następnie postępowanie sądowe, a na końcu postępowanie wykonawcze.

W ramach aktywności by móc przybliżyć uczestnikom każdy z poszczególnych etapów postępowania karnego przygotowujemy tabelkę, w której wpisujemy razem z pomocą uczestników lub też przedstawiamy już uzupełnioną i omawiamy poszczególne pojęcia.

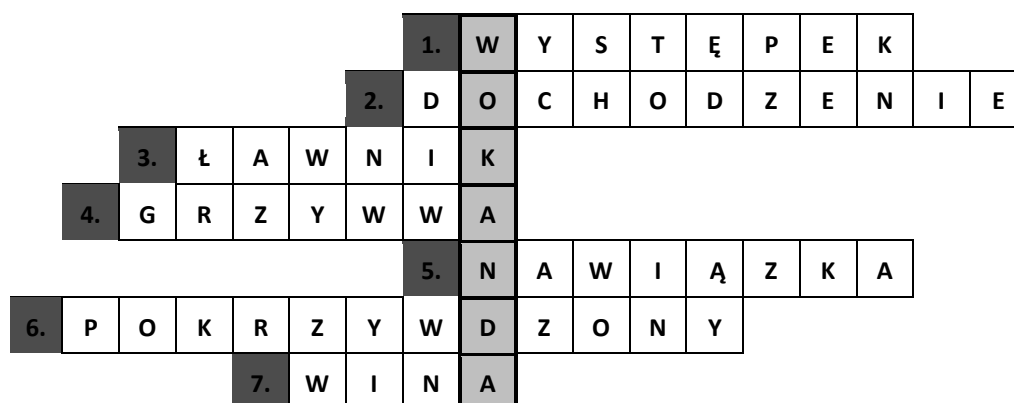
	Postępowanie przygotowawcze	Postępowanie sądowe	Postępowanie wykonawcze
Kiedy się rozpoczyna?	Złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, podjęcie czynności sprawdzających z	Złożenie aktu oskarżenia	Skierowanie orzeczenia do wykonania z chwilą jego się uprawomocnienia

	urzędu		
Kiedy się kończy?	Sporządzenie aktu oskarżenia lub umorzenie postępowania	Wydanie prawomocnego rozstrzygnięcia	Wydanie prawomocnego rozstrzygnięcia
Jakie są organy postępowania lub organy uprawnione do prowadzenia postępowania?	Prokurator (co do zasady śledztwa), Policja, Żandarmeria Wojskowa, organy Straży Granicznej, ABW, Służby Celnej, CBA, a także Urząd Celný, Urząd Skarbowy, Inspektor Kontroli Skarbowej, strażnicy leśni, strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej, organy Inspekcji Handlowej, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej	Sędzia oraz ławnicy	Sąd pierwszej instancji, sąd penitencjarny, prezes sądu lub upoważniony sędzia, sędzia penitencjarny, dyrektor ZK, AŚ, dyrektor okręgowy i Dyrektor Generalny Służby Więziennej, komisja penitencjarna, sądowy kurator zawodowy, sądowy lub administracyjny organ egzekucyjny, urząd skarbowy, odpowiedni terenowy organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, inne organ uprawniony do wykonywania orzeczeń
Jakie są możliwe zakończenia postępowania?	Akt oskarżenia, postanowienie o umorzeniu postępowania, postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania	Wyrok uniewinniający, umorzenie postępowania, skazanie, warunkowe umorzenie postępowania	Postanowienia np. w przedmiocie udzielania przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności, rozłożenia grzywny na raty, odroczenia wykonania kary itp.
Czy można się odwołać od rozstrzygnięcia?	Tak	Tak	Tak
Jakie są formy procedowania?	Śledztwo i dochodzenie	Rozprawa i posiedzenie	Posiedzenie
Czy dzieli się na inne etapy? Jakież?	Postępowanie w sprawie (in rem) Postępowanie przeciwko osobie (in personam)	Etap postępowania przed sądem I instancji i sądem odwoławczym. Postępowanie sądowe może odbywać się formie uproszczonej, nakazowej, w sprawach z oskarżenia prywatnego, w trybie przyśpieszonym	Etap postępowania przed sądem I instancji i sądem odwoławczym lub przed sędzią penitencjarnym i sądem penitencjarnym.
Kto jest stroną postępowania?	Podejrzany, pokrzywdzony, prokurator (w czynnościach sądowych w postępowaniu przygotowawczym)	Oskarżony, pokrzywdzony, prokurator, oskarżyciel posiłkowy, oskarżyciel prywatny, powód cywilny	Skazany, prokurator
Czas trwania	Śledztwo – 3 m-ce, można jednak przedłużać w przypadkach uzasadnionych na czas oznaczony; Dochodzenie – 2m-ce, prokurator może przedłużyć do 3 m-cy, a w wypadkach szczególnie uzasadnionych na czas oznaczony	Brak ograniczeń	Brak ograniczeń

Udział strony	Co do zasady obowiązkowy	Co do zasady obowiązkowy	Nieobowiązkowy, chyba że wymagają tego przepisy (obrona obligatoryjna), w innych przypadkach udział obowiązkowy jeśli sąd tak uzna
Czy można ustanowić pełnomocnika lub obrońcę?	Tak	Tak	Tak
Czy można uzyskać pomoc pełnomocnika lub obrońcy z urzędu?	Tak	Tak	Tak
Jakie przepisy regulują postępowanie?	Kodeks postępowania karnego	Kodeks postępowania karnego	Kodeks karny wykonawczy
Czy prowadzone jest jawnie?	Co do zasady tak	Co do zasady tak	Co do zasady tak

6. SPRAWDZENIE

By móc sprawdzić jak uczestnicy przyswoili wiedzę zdobytą w trakcie przeprowadzonych aktywności proponujemy im rozwiązanie prostej krzyżówki.

1. Zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.
2. Jedna z form postępowania przygotowawczego.
3. Niezawodowy członek składu orzekającego w sprawie.
4. Jest orzekana w stawkach dziennych.
5. Jeden ze środków karnych orzekany w wysokości do 100 000 zł.
6. Jego dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo.
7. Może być umyślna lub nieumyślna.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 7.

§ 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Art. 8.

Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

Art. 9.

§ 1. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

§ 2. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

§ 3. Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 148.

§ 1. Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 310.

§ 1. Kto podrabia albo przerabia polski albo obcy pieniądz, inny środek płatniczy albo dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy, innego środka płatniczego albo z takiego dokumentu usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 280.

§ 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 233.

§ 1. Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 292.

§ 1. Kto rzecz, o której na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że została uzyskana za pomocą czynu zabronionego, nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 162.

§ 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 217.

§ 1. Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 3. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 32.

Karami są:

- 1) grzywna,
- 2) ograniczenie wolności,
- 3) pozbawienie wolności,
- 4) 25 lat pozbawienia wolności,
- 5) dożywotnie pozbawienie wolności.

Art.322.

§1. Karą stosowaną wobec żołnierzy jest także areszt wojskowy; do kary aresztu wojskowego stosuje się odpowiednio przepisy o karze pozbawienia wolności.

Art. 39.

Środkami karnymi są:

- 1) pozbawienie praw publicznych,
- 2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,
  - 2a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi,
  - 2b) obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,
  - 2c) zakaz wstępu na imprezę masową,
  - 2d) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych,
  - 2e) nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- 3) zakaz prowadzenia pojazdów,
- 4) przepadek,
- 5) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- 6) nawiązka,
- 7) świadczenie pieniężne,
- 8) podanie wyroku do publicznej wiadomości

Art. 324.

§ 1. Środkami karnymi stosowanymi wobec żołnierzy są także:

- 1) (uchylono)
- 2) wydalenie z zawodowej służby wojskowej,
- 3) degradacja.

ZESTAW I

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 40.

§ 1. Pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego, utratę prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, jak również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego; pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw.

§ 2. Sąd może orzec pozbawienie praw publicznych w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 za przestępstwo popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie.

Art. 41.

§ 1. Sąd może orzec zakaz zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu, jeżeli sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

§ 1a. Sąd może orzec zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, na zawsze w razie skazania na karę pozbawienia wolności za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego.

§ 1b. Sąd orzeka zakaz, o którym mowa w § 1a, na zawsze w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w tym przepisie.

§ 2. Sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

Art. 41a.

§ 1. Sąd może orzec obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej; obowiązek lub zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu.

§ 2. Sąd orzeka obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego; obowiązek lub zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu.

§ 3. Sąd może orzec obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu na zawsze w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w § 2.

§ 4. Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować.

Art. 41b.

§ 1. Sąd może orzec zakaz wstępu na imprezę masową, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą, a udział sprawcy w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową w wypadkach wskazanych w ustawie.

§ 2. Zakaz wstępu na imprezę masową obejmuje wszelkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz mecze piłki nożnej rozgrywane przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd może orzec obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w określonym miejscu stałego pobytu, kontrolowany w sposób określony w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego.

§ 4. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową i obowiązek określony w § 3, w razie ponownego skazania sprawcy za przestępstwo popełnione w związku z imprezą masową.

§ 5. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może orzec, że po upływie okresu, na który orzeczono obowiązek określony w § 3, skazany będzie obowiązany do stawieństwa w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji.

§ 6. Łączny czas stosowania wobec skazanego obowiązków, określonych w § 3 i 5, nie może przekroczyć okresu orzeczonego wobec skazanego zakazu wstępu na imprezę masową.

§ 7. Jeżeli z okoliczności wynika, że wykonanie obowiązku określonego w § 3 jest niemożliwe lub jego orzeczenie jest oczywiście niecelowe, w miejsce tego obowiązku orzeka się obowiązek stawieństwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji.

§ 8. Nakładając obowiązek, o którym mowa w § 3, 5 lub 7, sąd określa imprezy masowe, w czasie trwania których obowiązek ten ma być wykonywany, wskazując w szczególności nazwy dyscyplin sportowych, nazwy klubów sportowych oraz zakres terytorialny imprez, których obowiązek dotyczy.

§ 9. Obowiązki orzekane na podstawie § 3, 5 i 7 orzeka się w miesiącach i latach. Obowiązek, o którym mowa w § 3, orzeka się na okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy, zaś obowiązek, o którym mowa w § 7, orzeka się na okres od 6 miesięcy do lat 6, nie-przekraczający okresu, na jaki orzeczono zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 41c.

§ 1. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych nie obejmuje uczestnictwa w loteriach promocyjnych.

§ 2. Sąd może orzec zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich.

ZESTAW II

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 42.

§ 1. Sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.

§ 2. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177.

§ 3. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

§ 4. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w warunkach określonych w § 3.

Art. 43.

§ 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pozbawienie praw publicznych oraz zakazy i nakazy wymienione w art. 39 pkt 2, 2d, 2e i 3 orzeka się w latach, od roku do lat 10, zakazy oraz obowiązek wymienione w art. 39 pkt 2a i 2b orzeka się w latach, od roku do lat 15, a zakaz wymieniony w art. 39 pkt 2c orzeka się w latach, od lat 2 do 6.

§ 2. Pozbawienie praw publicznych, obowiązek lub zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia; okres, na który środek orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo.

§ 3. Orzekając zakaz określony w art. 42, sąd nakłada obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu; do chwili wykonania obowiązku okres, na który orzeczono zakaz, nie biegnie.

Art. 44.

§ 1. Sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa.

§ 2. Sąd może orzec, a w wypadkach wskazanych w ustawie orzeka, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

§ 3. Jeżeli orzeczenie przepadku określonego w § 2 byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd zamiast przepadku może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa.

§ 4. Jeżeli orzeczenie przepadku określonego w § 1 lub 2 nie jest możliwe, sąd może orzec przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

§ 5. Przepadku przedmiotów określonych w § 1 lub 2 nie orzeka się, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.

§ 6. W razie skazania za przestępstwo polegające na naruszeniu zakazu wytwarzania, posiadania, obrotu, przesyłania, przenoszenia lub przewozu określonych przedmiotów, sąd może orzec, a w wypadkach przewidzianych w ustawie orzeka, ich przepadek.

§ 7. Jeżeli przedmioty wymienione w § 2 lub 6 nie stanowią własności sprawcy, ich przepadek można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie; w razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.

§ 8. Objęte przepadkiem przedmioty przechodzą na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

Art. 45.

§ 1. Jeżeli sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przepadkowi przedmiotów wymienionych w art. 44 § 1 lub 6, sąd orzeka przepadek takiej korzyści albo jej równowartości. Przepadku nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

§ 2. W razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, uważa się, że mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakiegokolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu, do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, stanowi korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, chyba że sprawca lub inna zainteresowana osoba przedstawi dowód przeciwny.

§ 3. Jeżeli okoliczności sprawy wskazują na duże prawdopodobieństwo, że sprawca, o którym mowa w § 2, przeniósł na osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym, mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, uważa się, że rzeczy będące w samoistnym posiadaniu tej osoby lub jednostki oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że zainteresowana osoba lub jednostka organizacyjna przedstawi dowód zgodnego z prawem ich uzyskania.

§ 4. Przepisy § 2 i 3 stosuje się także przy dokonaniu zajęcia stosownie do przepisu art. 292 § 2 Kodeksu postępowania karnego, przy zabezpieczeniu grożącego przepadku korzyści oraz przy egzekucji tego środka. Osoba lub jednostka, której dotyczy domniemanie ustanowione w § 3, może wystąpić z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa o obalenie tego domniemania; do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu.

§ 5. W razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.

§ 6. Objęta przypadkiem korzyść majątkowa lub jej równowartość przechodzi na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku, a w wypadku, o którym mowa w § 4 zdanie drugie, z chwilą uprawomocnienia się wyroku oddalającego powództwo przeciwko Skarbowi Państwa.

ZESTAW III

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 46.

§ 1. W razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz możliwości zasądzenia renty nie stosuje się.

§ 2. Zamiast obowiązku określonego w § 1 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego.

Art. 47.

§ 1. W razie skazania sprawcy za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu albo za inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, a także w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355, jeżeli sprawca był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia sąd może orzec nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

§ 2. W razie skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko środowisku sąd może orzec nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, o którym mowa w art. 400 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).

Art. 48.

Nawiązkę orzeka się w wysokości do 100 000 złotych.

Art. 49.

§ 1. Odstępując od wymierzenia kary, a także w wypadkach wskazanych w ustawie, sąd może orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej; świadczenie to nie może przekroczyć 60 000 złotych.

§ 2. W razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a, 179 lub art. 180, sąd może orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej do wysokości określonej w § 1.

Art. 50.

Sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

Art. 51.

Sąd, uznając za celowe orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, zawiadamia o tym właściwy sąd rodzinny.

Art. 52.

W wypadku skazania za przestępstwo przynoszące korzyść majątkową osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, a popełnione przez sprawcę działającego w jej imieniu lub interesie, sąd zobowiązuje podmiot, który uzyskał korzyść majątkową, do jej zwrotu w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa; nie dotyczy to korzyści majątkowej podlegającej zwrotowi innemu podmiotowi.

ZESTAW IV

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 33.

§ 1. Grzywnę wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 540.

§ 2. Sąd może wymierzyć grzywnę także obok kary pozbawienia wolności wymienionej w art. 32 pkt 3, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął.

§ 3. Ustalając stawkę dzienną, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe; stawka dzienna nie może być niższa od 10 złotych, ani też przekraczać 2 000 złotych.

Art. 34.

§ 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, kara ograniczenia wolności trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 12 miesięcy; wymierza się ją w miesiącach.

§ 2. W czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany:

- 1) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu,
- 2) jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne,
- 3) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

Art. 35.

§ 1. Nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym.

§ 2. W stosunku do osoby zatrudnionej sąd zamiast obowiązku, o którym mowa w art. 34 § 2 pkt 2, może orzec potrącenie od 10 do 25 % wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd; w okresie odbywania kary skazany nie może rozwiązać bez zgody sądu stosunku pracy.

Art. 36.

§1. (uchylony).

§ 2. Wymierzając karę ograniczenia wolności, sąd może orzec wobec skazanego obowiązki wymienione w art. 72.

§ 3. Przepis art. 74 stosuje się odpowiednio.

Art. 37.

Kara pozbawienia wolności wymieniona w art. 32 pkt 3 trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 15 lat; wymierza się ją w miesiącach i latach.

Art. 72.

§ 1. Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do:

- 1) informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby,
- 2) przeproszenia pokrzywdzonego,
- 3) wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby,
- 4) wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,
- 5) powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
- 6) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,
- 6a) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- 7) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- 7a) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,
- 7b) opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- 8) innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

Art. 38.

§ 2. Kara nadzwyczajnie obostrzona nie może przekroczyć 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności; karę ograniczenia wolności wymierza się w miesiącach i latach.

Art. 86.

§ 1. Sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności; karę ograniczenia wolności wymierza się w miesiącach i latach. Kara łączna grzywny określonej w art. 71 § 1 nie może przekraczać 270 stawek dziennych - jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności oraz nie może przekraczać 135 stawek dziennych - jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary ograniczenia wolności.

§ 2b. Jeżeli chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywien została orzeczona na podstawie art. 309, sąd wymierza karę łączną grzywny w granicach od najwyższej z kar tego rodzaju wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 4 500 stawek dziennych grzywny.

Art. 309.

W razie skazania za przestępstwo określone w art. 296 § 3, art. 297 § 1 lub art. 299, grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności można wymierzyć w wysokości do 3 000 stawek dziennych.

Art. 322.

§1. Karą stosowaną wobec żołnierzy jest także areszt wojskowy; do kary aresztu wojskowego stosuje się odpowiednio przepisy o karze pozbawienia wolności.

§2. Kara aresztu wojskowego trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 2 lata; wymierza się ją w miesiącach i latach.

§3. Karę aresztu wojskowego odbywa się w przeznaczonym do tego zakładzie karnym; w czasie odbywania kary skazany podlega także szkoleniu wojskowemu.

1. **Kara pozbawienia wolności najdłużej trwa:**
  - a) 15 lat.
  - b) 25 lat,
  - c) jest nieograniczona w czasie.
2. **Karę ograniczenia wolności wymierza się w:**
  - a) latach,
  - b) miesiącach,
  - c) dniach.
3. **W przypadku skazania na karę ograniczenia wolności w stosunku do osoby zatrudnionej sąd zamiast obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne może orzec potrącenie wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd w wysokości:**
  - a) minimalnego miesięcznego wynagrodzenia określonego w roku bieżącym przez Prezesa GUS,
  - b) 50% minimalnego miesięcznego wynagrodzenia określonego w roku bieżącym przez Prezesa GUS,
  - c) od 10 do 25 % wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym.
4. **W przypadku skazania na karę ograniczenia wolności Nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze:**
  - a) od 20 do 40 godzin w stosunku tygodniowym,
  - b) od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym,
  - c) od 2 do 4 godzin w stosunku dziennym.
5. **W czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany:**
  - a) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca czasowego pobytu,
  - b) jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, tylko wtedy gdy nie ma własnej pracy,
  - c) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.
6. **Grzywnę wymierza się:**
  - a) w stawkach dziennych,
  - b) w stawkach kwotowych,
  - c) procentowo w zależności od rodzaju przestępstwa.
7. **Najwyższa liczba stawek dziennych grzywny wynosi:**
  - a) 540 stawek dziennych (a w przypadku kary nadzwyczajnie obostrzonej 810 stawek dziennych),
  - b) 720 stawek dziennych (a w przypadkach szczególnie uzasadnionych dwukrotność tej stawki czyli 1440),
  - c) 3000 stawek dziennych (a w przypadku kary łącznej 4500 stawek dziennych).
8. **Stawka dzienna grzywny wynosi:**
  - a) od 1 zł do 2000 zł,
  - b) od 10 zł do 2000 zł,
  - c) od 20 zł do 2000 zł.
9. **Ustalając stawkę dzienną sąd nie bierze pod uwagę:**
  - a) naruszonego dobra prawnego,
  - b) możliwości zarobkowych skazanego,
  - c) warunków osobistych skazanego.
10. **Środkiem karnym nie jest:**
  - a) świadczenie pieniężne,
  - b) powództwo adhezyjne,
  - c) nawiązka.
11. **Pozbawienie praw publicznych nie obejmuje:**
  - a) Utrata posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego,
  - b) Utrata czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządowego lub gospodarczego,
  - c) Utraty tytułów i stopni naukowych oraz tytułów zawodowych.

- 12. Sąd orzeka obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie:**
- a) skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej,
  - b) skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego,
  - c) ponownego skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej.
- 13. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd nie może orzec obowiązku:**
- a) przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w określonym miejscu stałego pobytu,
  - b) stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji,
  - c) powstrzymania się skazanego od udziału i wstępu na imprezę masową, w tym imprezę sportową, w związku z którą nie zostało przez skazanego popełnione przestępstwo.
- 14. Sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów:**
- a) jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177 kk,
  - b) w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji,
  - c) jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.
- 15. Zakaz prowadzenia pojazdów orzeka się w latach:**
- a) od roku do lat 10,
  - b) od roku do lat 15,
  - c) od lat do lat 6.
- 16. Sąd nie orzeka przepadku przedmiotów jeżeli:**
- a) pochodzą bezpośrednio z przestępstwa,
  - b) służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa,
  - c) podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.
- 17. Za mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, nie uważa się:**
- a) mienia, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu, do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku,
  - b) rzeczy będących w samoistnym posiadaniu osoby fizycznej, prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym oraz przysługujące tym podmiotom prawa majątkowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na duże prawdopodobieństwo, że sprawca przeniósł własność mienia na te podmioty,
  - c) mienia, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub 5 lat po jego popełnieniu, do chwili wydania pierwszego prawomocnego wyroku,
- 18. Nawiązkę orzeka się w wysokości do:**
- a) Równowartości sześciokrotności wysokości minimalnego wynagrodzenia,
  - b) Równowartości sześciokrotności wysokości średniego wynagrodzenia,
  - c) 100 000 zł.
- 19. Sąd orzeka świadczenie pieniężne na rzecz:**
- a) Polskiego Czerwonego Krzyża,
  - b) Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej,
  - c) wskazanej przez pokrzywdzonego instytucji charytatywnej lub organizacji społecznej działającej na rzecz pokrzywdzonych.

20. Minimalna wysokość świadczenia pieniężnego wynosi:

- a) 1 gr,
- b) 1 zł,
- c) 10 zł.

21. Minimalna wysokość kary aresztu wojskowego wynosi:

- a) 1 dzień,
- b) 1 miesiąc,
- c) 1 rok.

Pewnego czerwcowego popołudnia, po godzinie 18⁰⁰ Jan wracał z pracy tramwajem, był bardzo zmęczony i na chwilę przysnął siedząc. Podczas snu z kieszeni wypadł mu portfel. Zauważył to siedzący za nim Tomasz, który starając się nie zwracać niczyjej uwagi, za pomocą swojej nogi przyciągnął portfel do siebie, a następnie go podniósł i schował do kieszeni. Wszystko to widziała stojąca 2 metry dalej Pani Genowefa, która zareagowała krzykiem „Złodziej, ukradł portfel!”. Tomasz wystraszył się i szybko wybiegł na przystanku z tramwaju, jednak Pani Genowefa nie dawała za wygraną i swoim krzykiem zwróciła uwagę przechodzącego obok patrolu policji, który niezwłocznie zatrzymał Tomasza. Po wylegitymowaniu go okazało się, że nie miał on przy sobie żadnego portfela, jednak policjanci postanowili go zatrzymać. W tym czasie Jan, przebudzony krzykiem Pani Genowefy, stwierdził że jego portfel zniknął.

Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Art. 278.

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

§ 5. Przepisy § 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.

Oskarżam Tomasza Nowaka, syna Adama i Ewy z domu Rajska, urodzonego w dniu 21 października 1977 roku w Warszawie, obywatelstwa polskiego, o wykształceniu zasadniczym zawodowym, bezrobotnego, nie posiadającego majątku, kawalera, ojca dziecka w wieku 7 lat, mającego na utrzymaniu jedno dziecko, nie leczonego psychiatrycznie, nie karanego o to, że w dniu 20 czerwca 2011 roku w Warszawie około godziny 18²⁰ podróżując tramwajem linii 23 zabrał w celu przywłaszczenia czarny skórzany portfel o wartości 100 zł wraz z pieniędzmi w kwocie 350 zł należący do Jana Kowalskiego – tj. czynu z art. 278 § 1 k.k.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 roku – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 38, poz. 249 z późn. zm.)

§ 80.

1. Przewodniczący posiedzenia zajmuje miejsce środkowe za stołem sędziowskim, a pozostali członkowie składu orzekającego zajmują miejsca obok przewodniczącego, przy czym drugi sędzia po lewej stronie przewodniczącego.
2. W razie wyznaczenia sędziego dodatkowego lub sędziów dodatkowych, zajmują oni miejsca także za stołem sędziowskim. O wyznaczeniu sędziego dodatkowego przewodniczący posiedzenia informuje strony na pierwszym terminie rozprawy.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w razie wyznaczenia ławnika dodatkowego lub ławników dodatkowych.
4. Protokolant zajmuje miejsce przy stole sędziowskim po lewej stronie sądu.
5. Prokurator, oskarżyciel inny niż prokurator, powód, wnioskodawca lub przedstawiciel społeczny zajmują miejsca przed stołem sędziowskim po prawej stronie sądu, a oskarżony, pozwany i inni uczestnicy postępowania - po lewej stronie sądu. Interwenient uboczny zajmuje miejsce obok strony, do której przystąpił.

§ 81.

1. Wszyscy obecni na sali rozpraw, nie wyłączając uczestniczących w posiedzeniu prokuratora (oskarżyciela publicznego) i protokolanta, powstają z miejsc w czasie wejścia sądu na salę, odbierania przez sąd przyrzeczenia, ogłaszania wyroku oraz w czasie opuszczania sali przez sąd. Sędziowie powstają z miejsc podczas odbierania przyrzeczenia.
2. W czasie posiedzenia każda osoba powstaje z miejsca, gdy przemawia do sądu lub gdy sąd zwraca się do niej. W uzasadnionych przypadkach, a zwłaszcza gdy przemawiają za tym względy zdrowotne, długotrwałe składanie zeznań lub konieczność prawidłowego utrwalenia dźwięku albo obrazu i dźwięku, przewodniczący posiedzenia może zezwolić na pozostawanie w pozycji siedzącej.

§ 82.

Przewodniczący posiedzenia w celu zachowania porządku na sali rozpraw może używać młotka i krążka rezonansowego, jeżeli znajdują się na wyposażeniu sądu młotek i krążek rezonansowy, jeżeli znajdują się na wyposażeniu sądu.

§ 84.

Przed przesłuchaniem sprawdza się dane osobowe przesłuchiwanego na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, czyniąc o tym stosowną wzmiankę w protokole. Brak dokumentu stwierdzającego tożsamość należy również odnotować w protokole.

§ 85.

1. W razie odroczenia lub przerwania posiedzenia, należy ogłosić osobom zainteresowanym obecnym na posiedzeniu termin następnego posiedzenia, chyba że ze względu na przyczynę odroczenia lub przerwania posiedzenia niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu nie jest możliwe.
2. W razie ogłoszenia terminu następnego posiedzenia, należy pouczyć osoby zainteresowane o tym, które z nich mają obowiązek stawić się na następne posiedzenie bez osobnego wezwania, oraz o skutkach niestawiennictwa. Na żądanie osoby zainteresowanej należy wydać jej pismo wskazujące termin stawienia się w sądzie. Osoby nieobecne na posiedzeniu wzywa się na następne posiedzenie lub zawiadamia o nim na zasadach ogólnych.

§ 86.

Protokół sporządza się pismem maszynowym bądź w formie wydruku komputerowego. W wyjątkowych sytuacjach protokół można sporządzić odręcznie.

§ 86a.

Przewodniczący czuwa nad prawidłowym zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku. W szczególności może zarządzić, aby osoba zwracająca się do sądu lub odpowiadająca na pytania sądu znajdowała się w sali rozpraw w miejscu przeznaczonym dla świadka.

Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 roku Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)

Art.356.

§1. Na rozprawie oprócz osób biorących udział w postępowaniu mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nie uzbrojone.

§2. Przewodniczący może zezwolić na obecność na rozprawie małoletnim oraz osobom obowiązany do noszenia broni.

§3. Nie mogą być obecne na rozprawie osoby znajdujące się w stanie nie licującym z powagą sądu.

Art.357.

§1. Sąd może zezwolić przedstawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie za pomocą aparatury utrważeń obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, gdy uzasadniony interes społeczny za tym przemawia, dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać prowadzenia rozprawy, a ważny interes uczestnika postępowania temu się nie sprzeciwia.

§2. Sąd może określić warunki, od których uzależnia wydanie zezwolenia przewidzianego w § 1.

Art.365.

Rozprawa odbywa się ustnie.

Art.367.

§1. Przewodniczący umożliwia stronom wypowiedzenie się co do każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu.

§2. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu przysługuje również wszystkim innym stronom. obrońcy oskarżonego i oskarżonemu przysługuje głos ostatni.

Art.370.

§1. Po swobodnym wypowiedzeniu się osoby przesłuchiwanej na wezwanie przewodniczącego, stosownie do art. 171 § 1, mogą zadawać jej pytania w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciel prywatny, pełnomocnik oskarżyciela prywatnego, powód cywilny, pełnomocnik powoda cywilnego, biegły, podmiot, o którym mowa w art. 416, obrońca, oskarżony, członkowie składu orzekającego.

§2. Strona, na której wniosek świadek został dopuszczony, zadaje pytania przed pozostałymi stronami.

§3. W razie potrzeby członkowie składu orzekającego mogą zadawać dodatkowe pytania poza kolejnością.

§4. Przewodniczący uchyla pytania, o których mowa w art. 171 § 6, lub gdy z innych powodów uznaje je za niestosowne.

Art.371.

§1. Przy przesłuchaniu świadka nie powinni być obecni świadkowie, którzy jeszcze nie zostali przesłuchani.

§2. Przewodniczący powinien przedsięwziąć środki zapobiegające porozumiewaniu się osób przesłuchanych z osobami, które jeszcze nie zostały przesłuchane.

Art.379.

§1. Gdy sąd wchodzi na salę lub ją opuszcza, wszyscy obecni wstają.

§2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia, chyba że przewodniczący zwolni ją od tego obowiązku.

Art.381.

Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy. Następnie przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy.

Art.384.

§1. Po sprawdzeniu obecności przewodniczący zarządza opuszczenie sali rozpraw przez świadków. Biegli pozostają na sali, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

§2. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w rozprawie, jeżeli się stawia, i pozostać na sali, choćby miał składać zeznania jako świadek. W tym wypadku sąd przesłuchuje go w pierwszej kolejności.

§3. Uznając to za celowe sąd może zobowiązać pokrzywdzonego do obecności na rozprawie lub jej części.

Art.385.

§1. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania przez oskarżyciela aktu oskarżenia.

§2. Za zgodą obecnych stron, a w wypadku szczególnie obszernego uzasadnienia aktu oskarżenia bez ich zgody, można poprzestać na przedstawieniu podstaw oskarżenia.

§3. Jeżeli wniesiono odpowiedź na akt oskarżenia, przewodniczący informuje o jej treści.

Art.386.

§1. Po odczytaniu aktu oskarżenia przewodniczący poucza oskarżonego o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, po czym pyta go, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia i jakie.

§2. Po przesłuchaniu oskarżonego przewodniczący poucza go o prawie zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Art.389.

§1. Jeżeli oskarżony odmawia wyjaśnień lub wyjaśnia odmiennie niż poprzednio albo oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno na rozprawie odczytywać tylko w odpowiednim zakresie protokoły jego wyjaśnień złożonych poprzednio w charakterze oskarżonego w tej lub innej sprawie w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.

§2. Po odczytaniu protokołu przewodniczący zwraca się do oskarżonego o wypowiedzenie się co do jego treści i o wyjaśnienie zachodzących sprzeczności.

Art.390.

§1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

Art.391.

§1. Jeżeli świadek bezpodstawnie odmawia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio albo oświadczy, że pewnych okoliczności nie pamięta, albo przebywa za granicą lub nie można mu było doręczyć wezwania, albo nie stawiał się z powodu niedających się usunąć przeszkód lub prezes sądu zaniechał wezwania świadka na podstawie art. 333 § 2, a także wtedy, gdy świadek zmarł, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie protokoły złożonych poprzednio przez niego zeznań w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem w tej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.

Art.405.

Po przeprowadzeniu dowodów dopuszczonych w sprawie przewodniczący zapytuje strony, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego i w razie odpowiedzi przeczącej - zamyka przewód sądowy.

Art.406.

§1. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom, ich przedstawicielom oraz w miarę potrzeby przedstawicielowi społecznemu, który przemawia przed obrońcą i oskarżonym. Głos zabierają w następującej kolejności: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, oskarżyciel prywatny, powód cywilny, podmiot, o którym mowa w art. 416, obrońca oskarżonego i oskarżony. Przedstawiciele procesowi stron zabierają głos przed stronami.

§2. Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny ponownie zabiera głos, należy również udzielić głosu obrońcy i oskarżonemu.

Art.408.

Po wysłuchaniu głosów stron sąd niezwłocznie przystępuje do narady.

Art.418.

§1. Po podpisaniu wyroku przewodniczący ogłasza go publicznie; w czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni, z wyjątkiem sądu, stoją.

§2. Zgłoszenie zdania odrębnego podaje się do wiadomości, a jeżeli członek składu orzekającego, który zgłosił zdanie odrębne, wyraził na to zgodę, także jego nazwisko.

§3. Po ogłoszeniu przewodniczący lub jeden z członków składu orzekającego podaje ustnie najważniejsze powody wyroku.

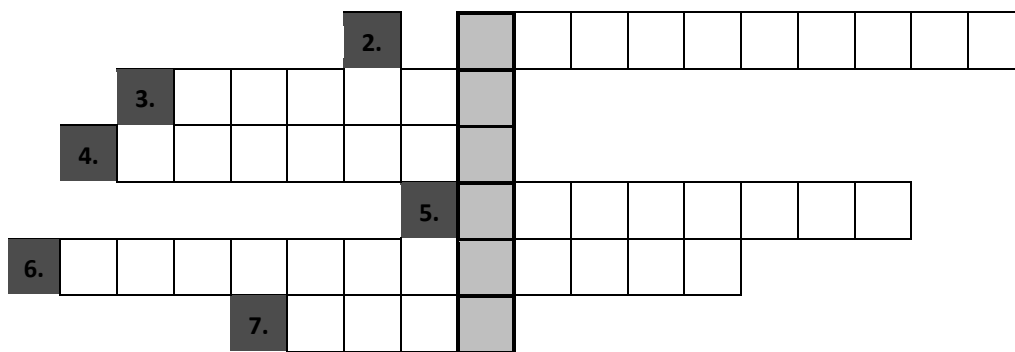
Art.419.

§1. Niestawiennictwo stron, ich obrońców i pełnomocników nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu wyroku.

§2. Jeżeli oskarżony pozbawiony wolności nie był obecny przy ogłoszeniu na rozprawie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, a nie miał obrońcy, orzeczenie to doręcza się oskarżonemu. Przepis art. 100 § 6 stosuje się odpowiednio.

1.								
----	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.
2. Jedna z form postępowania przygotowawczego.
3. Niezawodowy członek składu orzekającego w sprawie.
4. Jest orzekana w stawkach dziennych.
5. Jeden ze środków karnych orzekany w wysokości do 100 000 zł.
6. Jego dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo.
7. Może być umyślna lub nieumyślna.